

Sprawozdanie z działalności Działu Historii i Badań nad Społecznością Lokalną w 2018 r.

W roku sprawozdawczym w Dziale Historii i Badań nad Społecznością Lokalną (dalej: DHiBnSL) pracowali: Marta Bierca, dr Monika Ogiewa-Sejnota i Piotr Tarnawski. Prace Działu wspomagali studenci Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego: Marek Drzewiecki, Michał Figura, Michał Rola i Daniel Szulkowski. Opiekę nad Działem sprawowała Zastępca Dyrektora ds. Naukowych, Jolanta Aniszewska.

Zbiory

W 2018 r. zbiory muzealne wzbogaciły się o 134 eksponaty. Wśród nich dary stanowiły 60 sztuk, przekazy 63 sztuki, a zakupy 11 sztuk.

Spośród zakupów warto wyróżnić dwa sztambuchy (rodzaj pamiątnika) z XIX w. (ryc. 1). Każdy miał innego właściciela, ale oba zawierają wpisy stargardzian. W jednym z nich do niektórych dedykacji dołączone zostały ilustracje o różnorodnej tematyce. Do zbiorów sztuki udało się także zakupić dokument wystawiony w Stargardzie w 1712 r. dotyczący nominacji Petera Wittchowa na urząd sołtysa Suchanówka (niem. Schwanenbeck). Powstał on w okresie, kiedy miasto było jeszcze stolicą Pomorza Tylnego. Ciekawostką jest także zakupiony list z 1916 r. napisany w Lutkowie (niem. Rehwinkel) przez przebywającego tam żołnierza o nazwisku Koch, proszącego swojego przełożonego o przedłużenie urlopu w celu możliwości nabycia konia na targu w Stargardzie.

Zgodnie z decyzją Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie MAH w Stargardzie otrzymało przekaz w postaci tablicy z wagonu pocztowego kolei wąskotorowej (ryc. 2). Była ona używana w Szadzkiej Kolei Wąskotorowej (Saatziger Kleinbahn) na trasie do Chlebowa (niem. Sassenburg).

W zbiorach historycznych powiększyła się kolekcja obiektów dotyczących jeńców polskich obozu Stalagu II D Stargard. Są to m.in. fotografie, listy i jeniecki znaczek identyfikacyjny. Do zbiorów trafiły także podobne znaczki z innych obozów jenieckich z okresu II wojny światowej. Przeznaczone one były dla oficerów, podoficerów i szeregowych. Ważnym darem jest książka pracy (niem. Arbeitsbuch) Gertrudy Lewin, pochodzącej z rodziny niemieckich Żydów deportowanych w czasie II wojny światowej ze Stargardu do Lublina.

Powiększeniu uległa także kolekcja fotografii prezentujących Stargard przed 1945 r. Po raz pierwszy do zbiorów trafił rower. Został on wyprodukowany przez Zjednoczone Zakłady Rowerowe działające w latach 1948–1971 (późniejszy *Romet*) i nosi nazwę „Popularny”. Natomiast w ramach przekazów własnych, z badań archeologicznych wyprzedzających inwestycję, prowadzonych przy ulicach Bolesława Chrobrego i Kasztelańskiej w Stargardzie, do zbiorów Działu trafiły przedmioty codziennego użytku tj. kieliszki, filizanki i flakoniki po perfumach (ryc. 3). Z innych pozyskanych utensyliów warto wspomnieć o łyżce do butów pochodzącej z działającego w Stargardzie w I. ćw. XX w. sklepu obuwniczego Juliusa Ludwiga (ryc. 4).

W omawianym roku Archiwum Pamięci Świadców i Świadectw Historii wzbogaciło się o 17 jednostek, w tym 13 jednostek trafiło do relacji i wspomnień, a 4 do archiwaliów. Wśród pozyskanych relacji na szczególną uwagę zasługuje nagranie rozmowy z Marianną Krasnodębską, Sprawiedliwą Wśród Narodów Świata, która opowiadała o opiece nad wspomnianą rodziną Lewinów. W roku sprawozdawczym rozpoczęto także przeprowadzanie wywiadów z działaczami Solidarności. Wśród archiwaliów warto wspomnieć o przekazanych *Kronikach Powiatu Stargardzkiego* z lat 1965–1971 oraz *Kronikach Miasta i Powiatu Stargard Szcz.* z lat 1972–1974.

W dalszym ciągu prowadzona była digitalizacja zbiorów muzealnych (skany – pracownicy Działu; dokumentacja fotograficzna – Jan Rusnok) oraz opracowywanie muzealiów i uzupełnianie elektronicznej bazy danych Muzeo.

Publikacje

W 2018 r. ukazał się XI tom „Stargardii”. Kustosz Jolanta Aniszewska była redaktorem tego tomu, a także autorką podsumowania działalności MAH w Stargardzie w artykule *Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Stargardzie w roku 2016*. Autorem sprawozdania z działalności DHiBnSL w 2016 r. była dr M. Ogiewa-Sejnota. Oprócz tego była ona autorką dwóch tekstów o najnowszych nabytkach MAH w Stargardzie: *Tłok pieczęci suchej Emila Dannenfeldta* oraz *Carte de visite i carte de cabinet w zbiorach stargardzkiego muzeum*. Natomiast P. Tarnawski opisał nabytki o charakterze sportowym w tekście *Akcesoria łucznicze i materiały dokumentacyjno-fotograficzne dotyczące historii polskiego łucznictwa sportowego ze zbiorów Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie*.

MAH w Stargardzie było także wydawcą publikacji *Kolbacz Marianowo z Cystersami w tle*, która została zlecona do opracowania przez Stowarzyszenie „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju w Stargardzie. M. Ogiewa-Sejnota z DHiBnSL przygotowała do niej tekst oraz dokonała wyboru ilustracji. To opracowanie powstałe w roku sprawozdawczym poświęcone zostało dwóm konwentom cysterskim na Pomorzu, męskiemu w Kolbacz i żeńskiemu w Marianowie.

Uczestnicy *XII Międzynarodowego Biegu o Błękitną Wstęgę* organizowanego w trakcie Dni Stargardu 2018 otrzymali towarzyszącą mu ulotkę z tekstem P. Tarnawskiego poświęconym stargardzkim murom obronnym.

W 12. numerze czasopisma *Stargardzki Informator Samorządowy* ukazał się artykuł kustosz J. Aniszewskiej pt. *Głód i chłód... Jeńcy i obóz w Stargardzie*. Nawiązywał on swoją tematyką do istniejącego w Stargardzie w latach 1914–1921 obozu dla jeńców wojennych różnych narodowości.

W roku sprawozdawczym ukazały się także materiały pokonferencyjne *Na swoim? U siebie? Wśród swoich? Pierwsze lata na Ziemiach Zachodnich i Północnych* pod redakcją W. Kucharskiego, K. Bock-Matuszyk oraz P. Zubowskiego. Znalazł się w nich artykuł J. Aniszewskiej z konferencji we Wrocławiu pt. *Zaryglowane drzwi i strach przed sowieckim mundurem... Armia Czerwona i jej stosunek do ludności i mienia na ziemi stargardzkiej w latach 1945–1946*.

Referaty, debaty, konferencje

16 stycznia 2018 r. odbyła się w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Szczecinie debata *Pograniczność Szczecina i Pomorza Zachodniego – szansa czy obciążenie*. Wzięła w niej udział dr M. Ogiewa-Sejnota.

Od lutego do listopada dr Monika Ogiewa-Sejnota w ramach odbywających się na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie *Zamkowych gawęd historycznych* wygłosiła pięć wykładów poświęconych historii Pomorza (*Rocznica ślubu Bogusława X z Anną Jagiellonką; Rynek Starego Miasta – centrum dawnego Szczecina; Wojna Trzydziestoletnia na Pomorzu; Polityczne aspekty pogrzebu Bogusława XIV – ostatniego Gryfity; Czy częste mycie skraca życie? Higiena i wodolecznictwo na Pomorzu w XIX i XX wieku*).

Kustosz J. Aniszewska (wiceprezes Oddziału Zachodniopomorskiego Stowarzyszenia Muzealników Polskich) wzięła udział w dorocznym zjeździe Stowarzyszenia Muzealników Polskich. W 2018 r. odbyło się ono w Muzeum Śląskim w Katowicach od 7 do 9 marca. Tematem konferencji było: *Miejsca – nie miejsca? Muzea wobec zmian społecznych*.

8 i 9 maja 2018 r. odbyła się w Szczecinie konferencja pt. *Praca przymusowa podczas II wojny światowej, jej pamięć i konsekwencje* zorganizowana przez Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie oraz Wydział Humanistyczny i Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego. Było to międzynarodowe spotkanie naukowe podejmujące tematykę pracy przymusowej na terenach III Rzeszy i obszarach okupowanych przez państwo niemieckie. Kustosz J. Aniszewska była członkiem rady programowej tejże konferencji, a także wzięła w niej udział prezentując referat *Jedno miasto – wiele obozów. System pracy przymusowej na przykładzie Stargard in Pommern*.

11 maja w piwnicy Towarzystwa Przyjaciół Stargardu J. Aniszewska przedstawiła dwa wykłady historyczne pt. *Miasto pionierów – od Zarzecza do Starogrodu*. Były one zapowiedzią do części historycznej programu Dnia Pionierów Stargardu.

M. Ogiewa-Sejnota wzięła udział w konferencji *Dyplomacja i wojskowość w dobie wojny trzydziestoletniej 1618–1648*, która odbyła się 23 i 24 maja 2018 r. w Szczecinie. Wygłosiła na niej referat *Wojna trzydziestoletnia w Księstwie Pomorskim w świetle kroniki Petera Rudolphiego*. Następnie w dniach 6–8 czerwca dr M. Ogiewa-Sejnota, podczas

konferencji *Śmierć, pogrzeb, upamiętnienie władców w dawnej Polsce*, zorganizowanej w Warszawie przez Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego oraz Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego, przedstawiła następujący temat: *Propagandowy wymiar pogrzebu Bogusława XIV*.

J. Aniszewska została zaproszona do Marianowa na jubileusz 770-lecia wsi, który odbywał się pod hasłem *Jubileusz 770-lecia Marianowa na Europejskim Szlaku Cysterskim z Gryfitami w tle*. W czasie tych uroczystości, 7 czerwca, podczas okolicznościowej XXXV Sesji Rady Gminy, wygłosiła referat *Polskie początki Marianowa. Stara wieś – nowi ludzie – pionierski czas*.

W sierpniu i wrześniu 2018 r. J. Aniszewska wygłosiła trzy referaty w ramach programów miejskich obchodów upamiętniających wydarzenia związane z historią Polski w XX w. Pierwszymi były uroczystości 74. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego (referat *Powstanie Warszawskie – stargardzkie ślady* wygłoszony podczas Mszy Świętej w intencji Ojczyzny i ofiar Powstania Warszawskiego odprawionej w Kolegiacie Mariackiej). Następne referaty J. Aniszewska wygłosiła podczas wspominania wybuchu II wojny światowej (referat *Żołnierze Września*) oraz 17 września 2018 r. w trakcie Światowego Dnia Sybiraków (referat *Pamięć Sybiru*).

We wrześniu organizowane były również XXVI Europejskie Dni Dziedzictwa. Podczas ich trwania dr M. Ogiewa-Sejnota wygłosiła trzy wykłady. Pierwszy, zatytułowany *Polska i niemiecka pani domu* (ryc. 5) odbył się w plenerze przed wejściem do stargardzkiej Bastei. Pozostałe dwa: *Sławne XIX-wieczne szczecinianki i ich wkład w rozwój zachodniopomorskiej kultury na tle zjawiska emancypacji w Europie* (ryc. 6) oraz *Życie codzienne w Szczecinie na przestrzeni XIX i pierwszych dekad XX wieku* zaprezentowała na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie.

W ramach miejskich obchodów stulecia odzyskania niepodległości MAH w Stargardzie przygotowało cykl bezpłatnych wykładów dla stargardzian. Ich tematyka skupiała się na okresie I wojny światowej i dwudziestolecia międzywojennego. Wykłady te przygotowali: dr M. Ogiewa-Sejnota (*Kariera Nikodema Dyzmy – fikcja a rzeczywistość*, 23 listopada), P. Tarnawski (*Ochraniali, zabezpieczali, czuwali... Formacje graniczne II RP*, 9 listopada) oraz kustosz J. Aniszewska (*Wielka Wojna w Stargardzie – zapomniany obóz jeniecki*, 26 października). Ponadto, w listopadzie 2018 r., muzealnicy z DHiBnSL brali czynny udział w obchodach rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości w innych instytucjach: dr M. Ogiewa-Sejnota (*Historia gospodyni polskiej i niemieckiej na Pomorzu*, lekcja w Szkole Podstawowej w Pęzinie), P. Tarnawski (*Polskie symbole narodowe*, zajęcia w Przedszkolu Miejskim nr 1; *Pocztówka patriotyczna z 1917 r.*, prelekcja podczas wieczornicy w Szkole Podstawowej nr 1 w Stargardzie; *Stróże granic niepodległej*, prelekcja w II Liceum Ogólnokształcącym w Stargardzie).

Również w listopadzie tego roku dr M. Ogiewa-Sejnota wzięła udział w Muzeum Gdańskie w konferencji *Teraźniejszość przeszłości. Gdańskie muzealnictwo i historiografia do 1945 roku*, na której wygłosiła referat *Powrót do przeszłości, czyli krótka historia stargardzkiego Heimatmuseum*.

Decyzją Sejmu RP rok 2018 został ogłoszony Rokiem Ireny Sendlerowej, Sprawiedliwej Wśród Narodów Świata. W związku z tym w listopadzie J. Aniszewska przygotowała i wygłosiła referat w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Grzędzicach pt. *Lewinowie ze Stargardu. Jedna z wielu żydowskich rodzin. Jarosław z Piask. Jedni z wielu Sprawiedliwych*. Natomiast w I Liceum Ogólnokształcącym w Stargardzie kustosz J. Aniszewska zaprezentowała referat pt. *Jeniecki świat... Stalag II D Stargard i Pom.*

W ramach Niedzielných Spotkań Historycznych organizowanych przez Towarzystwo Przyjaciół Stargardu, a odbywających się w Piwnicy TPS w stargardzkim Ratuszu, swoje wykłady wygłosiły: kustosz J. Aniszewska (*Sąsiedzi. Stargardzcy Żydzi w czasach nazizmu*, 2 grudnia 2018 r.) oraz dr M. Ogiewa-Sejnota (*Co kryje w sobie stargardzki Rynek? Kilka słów o roli Rynku Staromiejskiego w historii Miasta*, 28 stycznia 2018 r.).

Projekty

W 2018 r. P. Tarnawski i A. Bierca (DDZ) prowadzili piąty etap zadania inwestycyjnego polegającego na przystosowaniu pomieszczeń gospodarczych budynku szkoły na magazyn muzealny zabytków archeologicznych. Zgodnie z decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 23 kwietnia 2018 r. złożony do programu *Infrastruktura kultury* przez MAH w Stargardzie wniosek pn. *Wyposażenie magazynu muzealnego zabytków archeologicznych MAH w Stargardzie* otrzymał dotację w wysokości 100.000,00 zł. Głównym celem tego etapu było dokończenie wyposażania magazynu w regały przesuwne (ryc. 7) oraz wspomagające je regały stacjonarne, a także zakup urządzeń i mebli służących opracowywaniu i przechowywaniu zabytków, tj. zestaw do nadawania zabytkom numerów inwentarzowych, mikroskop stereoskopowy, stoły do pracowni oraz skrzynki z pokrywami na zabytki. Ponadto w listopadzie tego roku został złożony do programów MKiDN wniosek pn. *Adaptacja pomieszczeń gospodarczych budynku szkolnego na magazyn muzealny zabytków archeologicznych MAH w Stargardzie*. Cz. 6. Jego głównym celem jest dokończenie inwestycji prowadzonej przez Muzeum od 2014 r. poprzez wykonanie prac remontowych i montażowych oraz zakup brakującego wyposażenia.

Z kolei kustosz J. Aniszewska złożyła wniosek do pierwszego konkursu w ramach programu *Wsparcie dla czasopism naukowych* o dofinansowanie dla wydawanego przez MAH w Stargardzie rocznika *Stargardia* poświęconego przeszłości i kulturze Pomorza oraz innych ziem nadbałtyckich. Konkurs został ogłoszony przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Celem tego programu było wsparcie wydawców polskich czasopism naukowych nieujętych w międzynarodowych bazach czasopism naukowych.

Wystawy

26 kwietnia 2018 r. odbył się wernisaż wystawy czasowej *Sanitas per aquam. Wodolecznictwo i higiena*. Wystawa autorstwa dr M. Ogiewy-Sejnoty poświęcona była wodolecznictwu w uzdrowiskach z przełomu XIX i XX w. oraz przedstawiała różne aspekty

higieny codziennej owych czasów. Prezentowane eksponaty pochodziły ze zbiorów: Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie, Muzeum Historii Katowic, Muzeum Historii Ziemi Kamieńskiej w Kamieniu Pomorskim, Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, Muzeum Lubuskiego im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim, Muzeum Miasta Gdyni, Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Muzeum Regionalnego w Szczecinku, Muzeum w Gliwicach, Muzeum Zamkowego w Pszczynie oraz Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie (ryc. 8–10).

W odpowiedzi na propozycję współpracy ze strony Dominikanerkloster Prenzlau DHiBnSL wraz z Działem Archeologii wytypował ze zbiorów MAH w Stargardzie eksponaty na wystawę czasową *Kalejdoskop. Muzea po tej i po tamtej stronie Odry*. Ekspozycja powstała w ramach projektu, w którym obiekty ze swoich zbiorów zaprezentowały obok stargardzkiego muzeum, instytucje kulturalne z Polski (Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie oraz Muzeum Pojezierza Myśliborskiego w Myśliborzu) i Niemiec (Dominikanerkloster Prenzlau, Kulturzentrum und Museum Ehm-Welk und Heimatmuseum Angermünde, Oderlandmuseum Bad Freienwalde oraz Stadtmuseum Schwedt/Oder). Wernisaż wystawy odbył się 25 maja w Prenzlau. Kolejnym miejscem jej prezentacji będzie Stadtmuseum w Schwedt/Oder.

W ramach obchodów 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości MAH w Stargardzie przygotowało dwie wystawy czasowe związane z tym wydarzeniem. Kuratorem pierwszej z nich zatytułowanej *Na granicach niepodległej Polski. Formacje graniczne w II RP* był pracownik DHiBnSL P. Tarnawski. Celem ekspozycji było przybliżenie historii formacji, które w dwudziestoleciu międzywojennym chroniły granice lądowe i morskie państwa polskiego (ryc. 11–12). Zwiedzający otrzymali także możliwość złożenia życzeń Polsce dzięki zamontowanej na ekspozycji tablicy, na której można było je zapisywać (ryc. 13). Na wystawie zgromadzono eksponaty z Muzeum Okręgowego w Pile, Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu, Książnicy Stargardzkiej oraz Urzędu Gminy Konarzyny. Zaprezentowane ilustracje oraz archiwalia pochodziły ze zbiorów: Waldemara Bocheńskiego, Wojciecha Grobelskiego, Piotra Wasieczuka i innych kolekcji prywatnych oraz Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie, Centralnej Biblioteki Geografii i Ochrony Środowiska Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Muzeum Obrony Wybrzeża w Helu, Muzeum Okręgowego im. Stanisława Staszica w Pile, strony internetowej Muzeum Polskich Formacji Granicznych im. Mjr. Władysława Raginisa, Narodowego Archiwum Cyfrowego oraz Sali Tradycji Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej w Białymstoku. Wernisaż odbył się 23 października 2018 r.

Druga wystawa *W niewoli... Obóz jeniecki w Stargardzie 1914–1918 (1921)* poruszała temat jeńców wojennych I wojny światowej i obozu, który powstał dla nich w Stargardzie. Przebywało w nim kilkadziesiąt tysięcy żołnierzy, oficerów i cywili wielu narodowości m.in. francuskiej, polskiej, rosyjskiej, ukraińskiej, serbskiej, rumuńskiej, włoskiej, angielskiej, amerykańskiej, belgijskiej i portugalskiej. Na ekspozycji zaprezentowano ilustracje pochodzące ze zbiorów Biblioteki Kongresu USA,

Archiwum Wojennego wchodzącego w skład Archiwum Państwowego w Wiedniu, Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie oraz publikacji źródłowych z okresu wojny. Ekspozycję, której wernisaż odbył się 6 listopada, zrealizowała kustosz J. Aniszewska (ryc. 14–16). Obie wystawy prezentowane w gmachu Muzeum przy Rynku Staromiejskim można było oglądać do przełomu kwietnia i maja 2019 r.

W kolejnej edycji konkursu *Zachodniopomorskie Muzealne Wydarzenie Roku 2017* organizowanego przez Zachodniopomorski Oddział Stowarzyszenia Muzealników Polskich Pracownicy DHiBnSL: M. Bierca, M. Ogiewa-Sejnota i P. Tarnawski otrzymali, jako autorzy, wyróżnienie w kategorii *Wystawa* za ekspozycję czasową *Para buch – miasto w ruch*, która była prezentowana w MAH w Stargardzie w 2017 r.

Kwerendy

W 2018 r. DHiBnSL zrealizował dwanaście kwerend na rzecz instytucji i osób prywatnych. Zapytania z Polski i z zagranicy dotyczyły m.in. historii Stalagu II D i jeńców wojennych, obrazów stargardzkiej artystki Renaty Figarskiej, jednego ze stargardzkich hugenotów oraz wyrobów złotników gdańskich z rodziny Stumpf. Pojawiały się również pytania dotyczące zbiorów DHiBnSL, które skierowane były z polskich instytucji muzealnych poszukujących m.in. eksponatów na organizowane przez siebie wystawy.

W omawianym roku realizowane były także kwerendy archiwalne związane z prowadzonymi przez pracowników MAH badaniami i działaniami. M. Ogiewa-Sejnota przeprowadziła szereg kwerend archiwalnych w Archiwum Państwowym w Szczecinie, Muzeum Narodowym w Szczecinie, Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Szczecinie i Książnicy Pomorskiej w Szczecinie. Związane one były z przygotowywaną wystawą oraz wygłaszaniem referatów i wykładów. W szczecińskim archiwum i jego stargardzkim oddziale oraz w Archiwum Państwowym w Lublinie kwerendy własne na potrzeby wykorzystania w przygotowywanej publikacji dotyczącej powojennej historii miasta i ziemi stargardzkiej prowadziła również Jolanta Aniszewska.

Pracownicy DHiBnSL w omawianym okresie przygotowali cztery umowy licencyjne na wykorzystanie materiału ikonograficznego ze zbiorów MAH w Stargardzie do celów publicznych i prywatnych. Warto zaznaczyć, że dwie z tych umów dotyczyły materiałów z Archiwum Pamięci Świadków i Świadectw Historii. W pierwszym przypadku posłużyły do upamiętnienia w ramach programu edukacyjnego *Katyń... ocalić od zapomnienia* Juliana Onyszkiewicza, ofiary Zbrodni Katyńskiej, natomiast w drugim przypadku udostępniono nagrania do projektu naukowego *Pokoleniowe zróżnicowanie języka: zmiany morfosyntaktyczne wywołane przez polsko-niemiecki kontakt językowy w mowie osób dwujęzycznych*.

Pozostałe działania

12 maja 2018 r. odbył się po raz drugi Dzień Pionierów Stargardu. Program obchodów tego święta składał się z trzech części: historycznej, koncertowej i sportowej. MAH w Stargardzie organizowało część historyczną DPS. Rozpoczęła się ona od wspomnianych wyżej dwóch wykładów kustosz J. Aniszewskiej, które miały miejsce 11 maja. Dzień później na Rynku Staromiejskim odbyły się główne wydarzenia. MAH w Stargardzie przygotowało dla mieszkańców kilka propozycji. Jedna z nich skierowana była do pionierów i ich rodzin. W ramach akcji *Muzeum szuka pionierów. Przyjdź, przypomnij, opowiedz...* mogli oni porozmawiać z muzealnikami (J. Aniszewska, M. Bierca oraz P. Tarnawski) i opowiedzieć swoją historię, pokazać dokumenty lub fotografie rodzinne. Następnie, za ich zgodą, umieszczano na tablicy pionierów dostępnej dla wszystkich uczestników festynu, podstawowe informacje o pierwszych mieszkańcach miasta. Materiały te poszerzyły zasoby Archiwum Pamięci Świadków i Świadectw Historii. Tego dnia rozstrzygnięto również, ogłoszony w marcu 2018 r., konkurs literacki *Domy, ulice, miasto – zniszczenia i odbudowa. Stargard w pierwszych powojennych latach* dla uczniów klas IV–VII szkół podstawowych oraz gimnazjów i szkół średnich. Polegał on na napisaniu pracy literackiej przedstawiającej historię, której bohaterem lub bohaterami będą pierwsi mieszkańcy Stargardu. Wpłynęło 17 prac. Jury, w skład którego weszły Aleksandra Zalewska-Stankiewicz (Twoje Radio), J. Aniszewska i M. Bierca wyłoniło trzy najlepsze prace i wraz z Dyrektorem MAH w Stargardzie wręczyło nagrody zwycięzcom oraz pozostałym uczestnikom za udział. Patronat nad konkursem objął Prezydent Miasta Stargard Rafał Zajac. Na ten dzień Muzeum przygotowało także okolicznościową gazetkę *Starogrodzianin*, którą zredagowała i opracowała kustosz J. Aniszewska. W trakcie imprezy odbywała się gra miejska *Dziki Zachód. Śladami pionierów Stargardu*, natomiast w parku Bolesława Chrobrego można było oglądać wystawę plenerową *Spacer ulicami Starego Miasta w Stargardzie. Lata 40./50. XX w.* Pracownicy DHiBnSL brali także udział w pracach organizacyjnych i przygotowawczych do DPS, tj. tworzeniu regulaminu do konkursu literackiego, projektowanie roll-up'u, plakatu, pieczęci okolicznościowych i pocztówki okolicznościowej z rzeźbą kolejarza stojącą na Rynku Staromiejskim oraz opracowania ankiet do akcji *Muzeum szuka pionierów...*

Podczas Dni Historycznych organizowanych w ramach Dni Stargardu Muzeum przygotowało dla stargardzian ofertę pod nazwą *Odkryj Stargard*. Polegała ona na wspólnym poznawaniu przez muzealników oraz zwiedzających historii miasta, niekiedy w miejscach na co dzień niedostępnych dla osób z zewnątrz. Kustosz J. Aniszewska opowiadając historię obozu dla jeńców wojennych pt. *Ukryty świat... Obozy jenieckie Dulag L i Stalag II D* oprowadziła uczestników wycieczki po Zakładzie Karnym w Stargardzie, gdzie można jeszcze zobaczyć pozostałości po obozie. Natomiast P. Tarnawski, wraz z Miejskim Przedsiębiorstwem Komunikacji w Stargardzie, zabrał uczestników spotkania *Historia kołem się toczy* na przejażdżkę autobusem po miejscach związanych z historią komunikacji, z zajezdnią autobusową włącznie. Zaś dr M. Ogiewa-Sejnota wraz z P. Antczakiem z Działu Upowszechniania Sztuki, Edukacji i Promocji współtworzyła

warsztaty pn. *Ryneczek Hanzy* dla dzieci, młodzieży i dorosłych, organizowane podczas Miasteczka Edukacyjnego.

15 listopada 2018 r. J. Aniszewska, wspólnie ze Sławomirem Nowickim (stargardzianinem, pedagogiem, artystą), poprowadziła warsztaty tworzenia komiksu *Którędy do legendy?* dla nauczycieli języka polskiego i plastyki oraz uczniów. Odbyły się one w Zespole Szkół nr 1 w Stargardzie w ramach 12. edycji konkursu na komiks *Znane i nieznanie historie, legendy miasta Stargard i powiatu stargardzkiego*, organizowanego przez Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Stargardzie.

Jolanta Aniszewska wraz z Piotrem Tarnawskim przeprowadzali wywiady ze świadkami historii, których relacje włączane są do zasobu Archiwum Pamięci Świadców i Świadectw Historii. Fragmenty wspomnień kolejarzy w wyborze dokonany przez pracowników MAH w Stargardzie umieszczono w ławce multimedialnej przy rzeźbie kolejarza. Dzięki niej mieszkańcy miasta oraz turyści mogą posłuchać relacji kolejarzy przybyłych do Stargardu w pierwszych powojennych latach.

Elementem muzealnych obchodów stulecia odzyskania niepodległości było prezentowanie postaci historycznych, które miały znaczący udział w tym epokowym momencie dla Polski. Na balkonie Odwachu znalazły się wizerunki: Romana Dmowskiego, Wojciecha Korfantego, Ignacego Paderewskiego, Józefa Piłsudskiego i Wincenta Witosa.

W roku sprawozdawczym pracownicy działu prowadzili również oprowadzania autorskie. Piotr Tarnawski oprowadził w języku angielskim po Bastei i innych stargardzkich zabytkach grupę zagranicznych wolontariuszy z Regionalnego Centrum Wolontariatu Polites w Szczecinie. W listopadzie dr M. Ogiewa-Sejnota oprowadziła po wystawie *Sanitas per aquam. Wodolecznictwo i higiena* członków stargardzkiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz uczestników XXVII Sympozjum Historii Farmacji.

W roku 2018 pracownicy udzielali także wywiadów prasowych i radiowych poświęconych bieżącej działalności Działu.

W drugiej połowie roku sprawozdawczego praktykę w DHiBnSL odbywali czterej studenci Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Zajmowali się oni przede wszystkim działaniami w ramach Archiwum Pamięci Świadców i Świadectw Historii (przepisywanie wywiadów, przeprowadzanie wywiadów oraz digitalizacja materiałów).

Piotr Tarnawski

Ryc. 1. Sztambuch Ludwiga v. Schöninga z lat 1812–1818. Jeden z wpisów dotyczy stargardzkiego Collegium Groeningianum. Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 2. Tablica kolejowa z wagonu pocztowego, użytkowanego na Szadzkiej Kolei Wąskotorowej, 1900–1945. Fot. P. Tarnawski, MAH w Stargardzie

Ryc. 3. Flakonik po perfumach znaleziony podczas prac archeologicznych przy ul. Kasztelańskiej w Stargardzie prowadzonych w 2018 r. przez MAH w Stargardzie, lata 20.–30. XX w. Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 4. Łyżka do butów ze sklepu obuwniczego Juliusa Ludwiga istniejącego niegdyś przy Bahnhofstr. 24, 1912–1925. Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 5. Prelekcja dr Moniki Ogiewy-Sejnoty *Polska i niemiecka pani domu* w ramach XXVI Europejskich Dni Dziedzictwa, plac przed Basteją, 8 września 2018 r. Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 6. Wykład dr Moniki Ogiewy-Sejnoty *Sławne XIX-wieczne szczecinianki i ich wkład w rozwój zachodniopomorskiej kultury na tle zjawiska emancypacji w Europie* w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa, Zamek Księżąt Pomorskich w Szczecinie, 15 września 2018 r. Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 7. Regaly jezdne zamontowane w ramach realizacji zadania pn. *Wyposażenie magazynu muzealnego zabytków archeologicznych MAH w Stargardzie*. Fot. A. Bierca, MAH w Stargardzie

Ryc. 8. Wystawa *Sanitas per aquam. Wodolecznictwo i higiena*, dolna sala wystawowa. Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 9. Wystawa *Sanitas per aquam. Wodolecznictwo i higiena*, górna sala wystawowa.
Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 10. Wystawa *Sanitas per aquam. Wodolecznictwo i higiena*, górna sala wystawowa.
Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 11. Wystawa *Na granicach niepodległej Polski. Formacje graniczne w II RP.*
Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 12. Wystawa *Na granicach niepodległej Polski. Formacje graniczne w II RP.*
Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 13. Pierwsze wpisy na tablicy z życzeniami dla Polski z okazji 100-lecia Niepodległości na wystawie *Na granicach niepodległej Polski. Formacje graniczne w II RP*. Fot. P. Antczak, MAH w Stargardzie

Ryc. 14. Wernisaż wystawy *W niewoli... Obóz jeniecki w Stargardzie 1914–1918 (1921)*, 6 listopada 2018 r. Fot. D. Sulżycki, MAH w Stargardzie

Ryc. 15. Wernisaż wystawy *W niewoli... Obóz jeniecki w Stargardzie 1914–1918 (1921)*, 6 listopada 2018 r.
Fot. D. Sulżycki, MAH w Stargardzie

Ryc. 16. Wernisaż wystawy *W niewoli... Obóz jeniecki w Stargardzie 1914–1918 (1921)*, 6 listopada 2018 r.
Fot. D. Sulżycki, MAH w Stargardzie

